

DOI: 10.7251/GFP2515218M

UDC: 336.763:347.725(094.5)

Pregledni rad

Datum prijema rada:
19. jun 2025.

Datum prihvatanja rada:
26. jun 2025.

Građanskopravni okvir i sudska praksa akcionarskih društava – značaj skupštine akcionara

Rezime: Rad obrađuje pravni položaj akcionarskog društva u Republici Srpskoj, s fokusom na skupštinu kao centralni organ upravljanja. U tom pogledu, detaljno je analizirana sudska praksa sudova najviše instance u Bosni i Hercegovini. Ona se iskazala kao vrijedan izvor tumačenja niza raznih problema vezanih uz akcionarska društva kao što su proboj pravne ličnosti, pozivanje akcionara na sjednicu skupštine i povećanje osnovnog kapitala. Kroz sintezu zakonskih normi i sudskih tumačenja, rad pruža pregledan prikaz funkcionisanja ove vrste privrednog društva.

Ključne riječi: akcionarsko društvo, skupština akcionara, sudska praksa.

1. UVOD

Akcionarsko društvo predstavlja jednu od najznačajnijih i najučestalijih pravno-ekonomskih konstrukcija u pravnom prometu koju je pravni okvir Republike Srpske okarakterizirao kao privredno društvo i detaljno razradio njegove najbitnije stavke. U skladu sa Zakonom o privrednim društvima (u daljnjem tekstu: ZPD RS 17/23), akcionarsko društvo jeste privredno društvo koje osniva jedno ili više pravnih i/ili fizičkih lica u svojstvu akcionara radi obavljanja određene djelatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, čiji je osnovni kapital utvrđen i podijeljen na akcije (čl. 179. st. 1.).

U radu se, kroz relevantne propise i praksu sudova, najprije ukratko raspravlja nadležnost sudova u privrednim predmetima vezanih za akcionarska društva uz doticanje primjera sukoba nadležnosti iz sudske prakse. Zatim se raspravlja o valjanosti zakonske definicije akcionarskog društva, njegovog nastanka i postanka uz kratak osvrt na povijest njegova nastajanja. Posebno je obrađen proboj pravne ličnosti uz ukazivanje na nekonzistentnosti u sudskoj praksi.

U drugom dijelu rada razlaže se pravno uređenje skupštine akcionarskog društva, kroz prizmu pozitivnog građansko-pravnog sistema, kao njezinog najznačajnijeg organa u pogledu nadležnosti, zatim njezinih članova i vrste skupština. U radu se nastoji kroz analizu postojećeg normativnog okvira i sudske prakse pružiti detaljnije razumijevanje pravne prirode akcionarskog društva i njegovog funkcionisanja.

Martina Matijević

studentica 3. godine
preddiplomskog studija
Opšte pravo Panevropskog
univerziteta APEIRON
Banja Luka, Banja Luka,
tinamatijev@gmail.com

Doc. dr Stevo Škrbić

docent na Fakultetu pravnih
nauka Panevropskog
univerziteta APEIRON
Banja Luka, Banja Luka,
stevo.d.skrbic@apeiron-edu.eu

2. POJMOVNO ODREĐENJE AKCIONARSKOG DRUŠTVA U GRAĐANSKOPRAVNOM SISTEMU REPUBLIKE SRPSKE

Akcionarsko društvo definirano je Zakonom o privrednim društvima Republike Srpske¹, kao temeljnim materijalnim propisom kojim se regulira položaj, prava i obaveze te osnivanje i prestanak privrednih društava.²

U slučaju nedoumice oko pravilne primjene privredne materije stvarno su nadležni okružni privredni sudovi, Viši privredni sud te, u određenim instancama, Vrhovni sud Republike Srpske prema Zakonu o sudovima Republike Srpske. Prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima Republike Srpske 2015., osnovni sudovi, iako sudovi najniže instance, bili su stvarno nadležni odlučivati o privrednim stvarima. Primjerice, u rješenju Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 o P 196255 18 R od 22.03.2018. godine odlučeno je da je za postupanje nadležan Osnovni sud u Banjaluci prilikom rješavanja sukoba nadležnosti između njega i Okružnog privrednog suda u Banjaluci. Vrhovni sud Republike Srpske je, uzevši u obzir zabranu retroaktivnosti, složio se sa Okružnim privrednim sudom u Banjaluci, s obzirom da je spor pokrenut i vođen pred Osnovni sudom u Banjaluci prije stupanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima Republike Srpske, će se pred njime i okončati.³

¹ U sporovima koji nastanu u primjeni Zakona o privrednim društvima ili bilo kojeg drugog propisa koji se odnosi na organizaciju i status privrednog društva, rješavanja sporova nastalih između članova društva međusobno, te između članova društva i privrednog društva, a tiču se položaja članova u privrednom društvu, upravljanja privrednim društvom i vođenju poslova koji proizlaze iz njihovog položaja u društvu nadležan je okružni privredni sud.

² Akcionarsko društvo različito je definirano u zakonodavstvima Republike Srpske, Republike Srbije i Republike Hrvatske:

- a) Akcionarsko društvo jeste privredno društvo koje osniva jedno ili više pravnih i/ili fizičkih lica u svojstvu akcionara radi obavljanja određene djelatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, čiji je osnovni kapital utvrđen i podijeljen na akcije (čl. 179. st. 1. ZPD RS 17/23).
- b) Akcionarsko društvo je društvo čiji je osnovni kapital podijeljen na akcije koje ima jedan ili više akcionara koji ne odgovaraju za obaveze društva (čl. 245. st. 1. Zakona o privrednim društvima Republike Srbije (u daljnjem tekstu: ZPD RS 19/25)).
- c) Dioničko društvo je trgovačko društvo u kojemu članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnome kapitalu podijeljenom na dionice (čl. 159. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima (u daljnjem tekstu: ZTD)).

Građanskopravni sistem Republike Srpske iznio je najpotpunije zakonsko pojamno određenje akcionarskog društva. *Definiendum* pojma akcionarskog društva u ZPD RS 19/25 štur je jer pojam društvo može se odnositi i na društvo kapitala i na društvo lica. ZPD RS 17/23 i ZTD ispravno su odabrali „privredno“ odnosno „trgovačko“ društvo kao *definiendum*.

ZPD RS 17/23 pored svega ovoga naveo je još dvije primarne karakteristike akcionarskih društava u definiciji:

- a) obavljanje određene djelatnosti
- b) zajedničko poslovno ime

³ U obrazloženju rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 570 Ps 125711 18 R od 20.07.2018. godine stoji: „*Nakon što su tuženi odgovorili na tužbu (03.12.2013. i 29.01.2014. godine), Osnovni sud u Banjaluci se, rješenjem broj: 71 0 P 179114 13 P od 01.3.2018. godine, oglasio stvarno nenadležnim za postupanje u ovoj pravnoj stvari, jer da je, odredbom člana 33. tačka b) Zakona o sudovima Republike Srpske za ovakvu vrstu spora, propisana nadležnost okružnog privrednog suda, te je predmet dostavio Okružnom privrednom sudu u Banjaluci na dalje postupanje.*“

Kada fizičko lice kao bivši član privrednog društva traži razrješenje međusobnih odnosa u okviru tog društva povodom otkupa akcija i određivanja primjerene vrijednosti tih akcija, za suđenje je nadležan privredni sud.⁴

Nadalje, prema čl. 179. st. 1. ZPD RS 17/23, akcionarsko društvo jeste privredno društvo koje osniva jedno ili više pravnih i/ili fizičkih lica u svojstvu akcionara radi obavljanja određene djelatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, čiji je osnovni kapital utvrđen⁵ i podijeljen na akcije. Akcionarsko društvo odgovara za svoje obaveze celokupnom

Okružni privredni sud u Banjaluci nije prihvatio nadležnost, nego je - podneskom broj: 57 0 Ps 125711 18 Ps od 02.7.2018. godine, zatražio od ovog suda da rješi sukob nadležnosti, ističući da je, saglasno odredbi člana 98. stav 2. Zakona o sudovima Republike Srpske, za rješavanje ovog predmeta stvarno i mjesno nadležan Osnovni sud u Banjaluci.“

⁴ U obrazloženju rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 O V 363696 22 R od 14.09.2022. godine, Vrhovni sud Republike Srpske naveo je: „Rješenjem broj: 57 0 V 137176 21 V od 05.11.2021. godine Okružni privredni sud u Banjaluci, se oglašio stvarno nenadležnim za postupanje po prijedlogu za određivanje primjerene naknade za otkup akcija malih akcionara od strane protivnika predlagača, kao otkupioaca. Nalazi da se radi o postupku za čije provođenje je nadležan sud opšte nadležnosti, budući da je predlagač izgubio svojstvo malog akcionara, pa se ne radi o sporu, odnosno postupku koji ima u vidu odredba člana 33. tačka b) Zakona o sudovima Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 37/12 i 44/15 i 100/17 – u daljem tekstu: ZS RS). Po pravosnažnosti rješenja predmet je ustupio Osnovnom sudu u Banjaluci. Osnovni sud u Banjaluci je – iako je prijedlog poslao na odgovor, održao dva ročišta, te odredio i proveo dokaz vještačenjem po vještaku ekonomske struke – podneskom broj: 71 0 V 363696 21 V od 06.9.2022. godine, dostavio predmet ovom sudu, radi rješavanja sukoba nadležnosti između navedena dva suda, uz obrazloženje, da je za postupanje u ovom slučaju, saglasno dopisu Vrhovnog suda Republike Srpske broj: 118-0-SuI-22-000 092 od 28.4.2022. godine, nadležan privredni sud, a ne sud opšte nadležnosti. U konkretnom slučaju, prema činjeničnim navodima prijedloga i odgovora na prijedlog, te ostalom sadržaju predmetnog spisa, bez obzira što je riječ o predlagaču kao fizičkom licu i malom akcionaru (nezavisno od toga jesu li akcije u međuvremenu prenesene, odnosno otkupljene ili nisu), ovaj postupak karakteriše i određuje činjenica da se radi o njihovom međusobnom odnosu povodom otkupa akcija i određivanja primjerene vrijednosti tih akcija, što je regulisano odredbama Zakona o privrednim društvima. Naprijed izloženo, s obzirom na sadržaj i suštinu stavljenog prijedloga i karakteristike označenih stranaka – kao i sadržaj odredbe člana 33. tačka b) ZS RS koja propisuje, da okružni privredni sudovi u prvom stepenu odlučuju u sporovima koji nastanu u primjeni Zakona o privrednim društvima ili bilo kojeg drugog propisa koji se odnosi na organizaciju i status privrednih društava, rješavanje sporova nastalih između članova privrednog društva međusobno, te između članova društva i privrednog društva, a tiču se položaja članova u privrednom društvu, upravljanja privrednim društvom i vođenja poslova koji proizlaze iz njihovog položaja u društvu – upućuje na nadležnost privrednog suda. Prema tome, za postupanje u ovoj pravnoj stvari nadležan je Okružni privredni sud u Banjaluci, slijedom čega je, temeljem odredbe člana 22. stav 1. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“ br. 58/03, 85/03, 74/05, 49/09 i 61/13) i člana 35. tačka d) ZS RS, o nastalom sukobu nadležnosti odlučeno kao u izreci.“

⁵ U ZPD RS 19/25 i ZTD naglašeno je da članovi društva sudjeluju s ulozima u kapitalu koji je podeljen na akcije tj. dionice. Pri tome, ZPD RS 19/25 i ZPD RS 17/23 opredijelili su se za pravni naziv „osnovni“, a ZTD „temeljni“ kapital. Njegova visina zakonski je određena u sve tri države. ZTD je odredio da najniži nominalni iznos temeljnoga kapitala 25.000,00 eura (čl. 162. st. 1.). ZPD RS 19/25 takođe je normirao isključivo minimalni iznos osnovnog kapitala u visini od 3.000.000,00 dinara (čl. 293. st. 1.). ZTD RS 17/23 jedini je koji je odredio minimalni iznos osnovnog kapitala prema tipu akcionarskog društva pa kod zatvorenog akcionarskog društva na

svojom imovinom. Vrhovni sud Federacije BiH je u presudi broj 39 o P 060375 22 Rev od 24.01.2023. godine pojmovno odredio imovinu privrednog društva kao aktivu (stvari i prava) društva, kojem pravo priznaje subjektivitet (svojstvo pravnog lica).⁶

Osnovni nedostatak ovoj zakonskoj definiciji je u tome što nije određena granica odgovornosti akcionara za obaveze akcionarskog društva samo do visine uložених sredstava u akciji.⁷ Treba nadodati da sredstva koja akcionari ulažu ne moraju biti isključivo monetarne prirode. Naime, ulog u akcionarsko društvo u zamjenu za izdavanje akcija može se unijeti u novcu ili u imovinskim pravima (čl. 187. st. 1. ZPD RS 17/23).⁸ Akcionarsko društvo ne može davati zajmove, kredite ili drugu finansijsku podršku ili određena obezbjeđenja za sticanje svojih akcija (čl. 185. st. 1. ZPD RS 17/23).

Drugi nedostatak ove definicije bio bi to što se ne spominje vremensko trajanje akcionarskog društva. Dakle, ako osnivačkim aktom nije izričito određeno, pretpostavlja se da je ono osnovano na neodređeno vreme. Akcionarsko društvo, kao i sva privredna društva koja postoje u građanskopravnom sistemu Republike Srpske, nastaje odnosno stiče⁹ svojstvo pravnog lica upisom u sudski registar. Upis osnivanja akcionarskog društva obavezno se objavljuje u Službenom glasniku Republike Srpske.

2.1. Podjela akcionarskih društava

Primarna podjela akcionarskih društava je na zatvorena i otvorena. Prethodnu klasifikaciju akcionarskih društava poznaje Zakon o privrednim društvima Republike Srpske te je njime uvedena. *Analoga legis*, inspirirana je podjelom kompanija¹⁰ na privatne

dan upisa u registar iznosi 20.000 konvertibilnih maraka i otvorenog akcionarskog društva na dan upisa 50.000 konvertibilnih maraka (čl. 228. st. 1-2.).

⁶ U slučaju likvidacije, ako likvidacioni upravnik utvrdi da imovina privrednog društva nije dovoljna za to da se podmire sva potraživanja povjerilaca, dužan je da odmah obustavi postupak likvidacije i pokrene postupak stečaja (čl. 349. st. 1. ZPD RS 17/23). U suprotnom slučaju, ako imovina privrednog društva u likvidaciji preostane nakon izmirenja potraživanja povjerilaca i drugih potraživanja, nju raspodjeljuje likvidacioni upravnik ortacima, članovima i akcionarima (čl. 351. st. 1. ZPD RS 17/23).

⁷ Carić, S. (1998). Akcionarsko društvo. Pravo - teorija i praksa, 15(2), 20.

⁸ Ulog u akcionarsko društvo u zamjenu za izdavanje akcija ne može se unijeti u radu i uslugama društvu, bilo da su izvršeni ili budući osim ako je tako određeno osnivačkim aktom (čl. 187. st. 1-2. ZPD RS 17/23).

⁹ Uz prijavu za upis osnivanja društva u sudski registar, direktor akcionarskog društva podnosi i sledeće isprave (Marković-Bajalović, 2013):

- 1) notarski obrađen osnivački akt (ugovor o osnivanju ili odluka ako društvo ima samo jednog osnivača);
- 2) odluka o imenovanju direktora, odnosno članova upravnog odbora ako nisu određeni osnivačkim aktom;
- 3) izvještaj osnivača o nenovčanim ulozima ako procjenu vrijednosti nenovčanih uloga vrše sami osnivači, i odgovarajući izvještaj ovlaštenog procjenjivača o vrijednosti uloga u stvarima i pravima;
- 4) potvrda banke o deponovanim novčanim ulozima na privremeni račun privrednog društva u osnivanju;
- 5) isprava o odgovarajućim sredstvima obezbeđenja za nenovčani ulog – ako je obezbeđenje predviđeno ugovorom o osnivanju ili statutom;
- 6) druge isprave utvrđene zakonom.

¹⁰ Građansko pravo Republike Srpske ne poznaje pojam „kompanija“ pa se u ovom kontekstu

i javne u anglosaksonskom pravu. Prvenstvena distinkcija između zatvorenih i otvorenih akcionarskih društava leži u njihovu načinu osnivanja. Zatvoreno akcionarsko društvo osniva se simultanim putem, istovremenim upisom i uplatom svih akcija u osnivanju (čl. 188. st. 2. ZPD RS 17/23). Njegove se akcije izdaju samo njegovim osnivačima ili ograničenom broju lica u skladu sa zakonom. Otvoreno akcionarsko društvo osniva se sukcesivnim putem, upućivanjem javnog poziva trećim licima za upis i uplatu akcija (čl. 188. st. 3. ZPD RS 17/23). Nemačka pravna teorija razlikuje i tzv. kvalifikovani način osnivanja (nem. *Die Qualifizierte AG*) koji građanskopravni sistemi u Republici Hrvatskoj, Republici Srpskoj i Republici Srbiji ne prihvataju¹¹ jer ono može biti i simultano i sukcesivno.¹²

Postupak izdavanja akcija jedna je od rijetkih materija u poslovnom pravu koja je regulirana *jus cogens* umjesto dispozitivnim normama. Jedna se vrsta akcionarskog društva može pretvoriti u drugu i obrnuto, a odluku o pretvaranju donosi skupština akcionarskog društva. Također, akcionarsko društvo može promijeniti oblik u društvo ograničene odgovornosti.¹³

Prema presudi Vrhovnog suda Federacije BiH broj 51 o Ps 022257 13 od 26.12.2013. godine pravična tržišna vrijednost akcija u slučaju kada nije bilo prometa akcija na burzi (aktivnog tržišta) u razdoblju od dana objavljivanja datuma održavanja skupštine do datuma održavanja skupštine se određuje na temelju odredbi koje se odnose na neaktivno tržište, primjenom tehnike procjene. Dakle, uzima se prosjek prometa akcija za cijelo razdoblje zatvorenog tipa čija je vrijednost utvrđena od strane skupštine akcionara.

S druge strane, Vrhovni sud Republike Srpske je u presudi broj 72 o P 041812 18 Rev od 05.07.2018. godine izjasnio da u slučaju kada se akcijama društva ne trguje redovno ili kada ne postoji uređeno tržište, tržišna vrijednost akcija po tužbi nesaglasnih akcionara se utvrđuje na osnovu procijenjene vrijednosti kapitala društva, primjenom odgovarajućih metoda procjene.

Postavlja se pitanje ulazi li dobit koju ostvaruje akcionar u zajedničku stečenu imovinu u braku. Vrhovni sud Republike Srpske¹⁴ je zauzeo stav da unošenjem uloga jednog supružnika u akcionarsko društvo ne može se konstituisati člansko pravo u akcionarskom društvu njegovom supružniku iz čega slijedi da on nema pravo na isplatu dobiti. Ipak, udjeli u akcionarskom društvu prenosivi su pismenim ugovorom i nasljeđivanjem, a u određenim slučajevima i tužbom kod suda.¹⁵ S druge strane, udjeli člana društva mogu biti predmet zahtjeva za utvrđivanje bračne stečevine pod uslovom da su stečeni radom za vrijeme trajanja bračne zajednice.

iznimno koristi kao amerikanizirani sinonim za akcionarsko društvo.

¹¹ Timotijević, A. (2007). Postupak osnivanja akcionarskog društva u našem i uporednom pravu. *Pravo – teorija i praksa*, 9(11-12), 73.

¹² Do kvalifikovanog osnivanja dolazi: a) kada se pojedinim akcionarima daju posebne pogodnosti u akcionarskom društvu u odnosu na druge akcionare; b) kada prilikom osnivanja akcionarskog društva nastaju posebni troškovi; c) kada se ulozi uplaćuju u stvarima (Timotijević, 2007; prema Filipović, 1989).

¹³ Vrhovni sud Federacije BiH je u presudi broj 17 0 Ps 088939 20 Rev od 14.10.2020. godine iznio da promjena oblika društva iz akcionarskog u društvo ograničene odgovornosti ne predstavlja razlog gubitka aktivne legitimacije jer promjena oblika društva nije prestanak društva.

¹⁴ Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 338875 24 Rev od 12.02.2025. godine

¹⁵ Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 338875 24 Rev od 12.02.2025. godine

Zakonski je propisan minimalni novčani ulog osnovnog kapitala zatvorenog akcionarskog društva i otvorenog akcionarskog društva kao dvaju primarnih tipova potonje vrste privrednog društva. Kod prvospomenutog iznosi 20.000 konvertibilnih maraka na dan upisa u registar, a drugospomenutog 50.000 konvertibilnih maraka.¹⁶

Osnovni kapital zatvorenog akcionarskog društva može se odlukom skupštine akcionara povećati novim ulozima koji mogu biti novčani ili nenovčani (čl. 228. st. 6. ZPD RS 17/23). Ono se može izvršiti i pretvaranjem potraživanja u akcije. Kod otvorenog akcionarskog društva odluku donosi skupština akcionara, ali i upravni odbor u slučajevima kada može donijeti takvu odluku u skladu sa zakonom. Odluka o novoj emisiji akcija po osnovu novih uloga može se donijeti tek nakon potpune uplate već upisanih akcija iz prethodne uspjele emisije, osim ako je osnivačkim aktom ili odlukom o emisiji predviđeno da se osnovni kapital može povećati ako je uplaćeno najmanje 9/10 upisanih akcija (čl. 232. st. 4. ZPD RS 17/23). Tri su osnovna načina propisana zakonom na koja se osnovni kapital otvorenog akcionarskog društva može povećati i to novim ulozima, pretvaranjem zamjenjivih obveznica u akcije i upisom akcija po osnovu prava imalaca varanata na takav upis (uslovno povećanje) i iz sredstava društva. Ovime su načini povećanja osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva postali *jus cogens* pa se posljedično osnovni kapital ne može povećati na način koji nije zakonski predviđen. Tako je primjerice Vrhovni sud Federacije BiH u rješenju GŽ-131/04 od 23.11.2004. godine naglasio da nekretnina koja je postala vlasništvo društva ne može se smatrati novim ulogom temeljem kojeg bi se mogao povećati osnovni kapital društva.¹⁷

U pogledu akcija, akcionarsko društvo može izdavati obične i povlašćene akcije. Najniža nominalna vrijednost akcije je jedna konvertibilna marka. Ipak, može biti veća od prethodnog iznosa, ali u tom slučaju mora biti djeljiva sa deset. Ovo je vrlo bitno za funkcionisanje akcionarskog društva, jer se u svakom trenutku lako i jednostavno može utvrditi obim prava i obaveza svakog akcionara, bez obzira na promene u članstvu akcionarskog društva.¹⁸ Upoređivanjem broja akcija koje pojedini akcionar poseduje sa ukupnim brojem izdatih akcija u društvu određuje se vrednost uloga koju taj akcionar treba da unese i, po pravilu, broj glasova u skupštini i visina pripadajuće dividende.¹⁹ Pri tome je važno za naglasiti da lice svojstvo povjerioca kojem pripada pravo na isplatu dividende stiče tek donošenjem odluke skupštine društva da se dobit raspodjeli na dividendu. Obim prava i obaveza jednog akcionara u odnosu na ukupna prava i obaveze svih akcionara društva

¹⁶ Posebnim zakonom za osnivanje finansijskih, osiguravajućih organizacija, kao i privrednih društava koja obavljaju zakonom određene djelatnosti kao akcionarska društva može se odrediti veći novčani dio minimalnog osnovnog kapitala (čl. 228. st. 3. ZPD RS 17/23).

¹⁷ Iz rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH GŽ-131/04 od 23.11.2004. godine: „Iz priloženih materijalnih dokaza u spisu je vidljivo da stvar - odnosno nekretnina, na osnovu koje je, a nakon utvrđene njene vrijednosti i podnesena prijava za upis povećanja osnovnog kapitala, je već samim ugovorom o prodaji odnosno o kupovini zaključenim 27.11.2002. godine postala vlasništvo društva i kao takvo upisano je na društvo - podnosioca zahtjeva u knjigu položenih isprava u z.k.uredu Općinskog suda u Sarajevu, pa se stoga ta nekretnina prema citiranoj odredbi ne može smatrati novim ulogom temeljem kojeg bi se mogao povećati osnovni kapital.“.

¹⁸ Marković-Bajalović, D. (2013). Pravo privrednih društava. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 193.

¹⁹ Marković-Bajalović, D. (2013). Pravo privrednih društava. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 193.

jednak je srazmeri između broja akcija koje taj akcionar poseduje i ukupnog broja akcija društva, odnosno ukupne vrednosti osnovnog kapitala.²⁰

2.2. Kratki povijesni pregled akcionarskih društava

Kao prvobitni oblici akcionarskih društava u stručnoj literaturi najčešće se spominju Banka St. Georgio u Đenovi osnovana 1407. i Ambrosius banka u Milanu iz 16. veka.²¹ No, prva akcionarska društva koja su izrazito slična današnjima javljaju se tek u 17. veku u Evropi. Većina tadašnjih prototipa akcionarskih društava bavila se razvojem trgovine s Indijom, Malajskim otocima i Japanom. Najpoznatija od njih bila je Nizozemska Istočno-indijska kompanija, ali njezini pandani osnivali su se i u Engleskoj, Francuskoj, Španjolskoj, Danskoj i Škotskoj. Široko je prihvaćeno da je Nizozemska Istočno-indijska kompanija prva na svijetu koja je izdavala akcije.

Prvi svojevrсни prototipi akcionarskih društava imali su puno šire ovlasti u odnosu na današnja akcionarska društva koje su čak izlazile van okvira ovlasti privrednih društava u današnjem smislu pojma. Primjerice, imali su ovlasti započinjati ratove s drugim državama i razne upravne i sudske ovlasti u zemljama koje su posjećivali.

3. PROBOJ PRAVNE LIČNOSTI

Akcije, hartije od vrednosti koje glase na deo osnovnog kapitala akcionarskog društva, sačinjavaju, kao što je već vidljivo iz njihove definicije, osnovni kapital akcionarskog društva. Upravo se po njemu akcionarsko društvo odvaja od društava lica. Naime, ono spada pod društva kapitala jer mu je osnovni kapital unaprijed određen zakonom te se, kao posljedica toga, ponajprije razlikuje od društava lica po tome što akcionari imaju ograničenu odgovornost.²² Shodno tome, članovi društva odnosno akcionari ne odgovaraju svojom imovinom za obaveze akcionarskog društva jer se njihova obaveza iz akcionarskog

²⁰ Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 193.

²¹ Carić, S. (1998). *Akcionarsko društvo*. *Pravo - teorija i praksa*, 15(2), 20.

²² Zanimljivo je da u zakonodavstvu Republike Srbije postoje dva slučaja u kojima akcionari odgovaraju za obaveze društva: ako zloupotrebe pravilo o ograničenoj odgovornosti (čl. 18. st. 1. ZPD RS 19/25) i u slučaju prinudne likvidacije (čl. 548. st. 1. ZPD RS 19/25). Glede prvog slučaja, smatra se da zloupotreba postoji ako lice: 1) upotrebi društvo za postizanje cilja koji mu je inače zabranjen; 2) koristi imovinu društva ili njome raspolaže kao da je njegova lična imovina; 3) koristi društvo ili njegovu imovinu u cilju oštećenja poverilaca društva; 4) radi sticanja koristi za sebe ili treća lica umanju imovinu društva, iako je znalo ili moralo znati da društvo neće moći da izvršava svoje obaveze (čl. 18. st. 2. ZPD RS 19/25). Što se tiče drugog slučaja, društvo koje je prinudno likvidirano za posledicu se briše iz registra privrednih subjekata. Nakon brisanja društva iz registra privrednih subjekata, članovi brisanog društva odgovaraju za obaveze društva do visine vrednosti primljene imovine (čl. 548. st. 2. ZPD RS 19/25). Nadalje, prema ZTD, onaj tko zloupotrebljava okolnost da kao član trgovačkoga društva ne odgovara za obveze društva ne može se pozvati na to da po zakonu ne odgovara za te obveze (čl. 10. st. 3.) što bi predstavljalo jedinu iznimku u odnosu na to da akcionari ne odgovaraju za obaveze društva. Da bi bila ispunjena pretpostavka za odgovornost člana društva na temelju proboja pravne osobnosti, mora biti ispunjen jedan od četiri slučaja propisana u čl. 10. st. 4. ZTD koja su ista kao i kod utvrđivanja odgovornosti akcionara zbog zloupotrebe pravila o ograničenoj odgovornosti u pravu Republike Srbije.

društva u potpunosti iscrpljuje njihovim udelom.²³ Međutim, postoje određene iznimke predviđene zakonom. Sudska praksa sudova najviše instance u Bosni i Hercegovini obiluje odlukama o granici ograničene odgovornosti akcionara akcionarskog društva. U slučaju njezina prekoračenja, predviđena je primjena instituta zloupotrebe pravne ličnosti. Radnje raspolaganja imovinom i imovinskim pravima tuženog kao društva i dužnika tužitelja, koje su poduzete nesavjesno i očigledno suprotno interesima društva, s ciljem da se društvo dovede u položaj nemogućnosti izmirenja obaveza prema dužniku, odnosno do stečaja i brisanja pravnog subjekta iz registra pravnih lica, predstavlja zloupotrebu privrednog društva.²⁴ Sudovi najviše instance u Bosni i Hercegovini detaljno su razradili ovaj institut van njegova zakonskog uređenja. Tako je Vrhovni sud Republike Srpske naveo da akcionari akcionarskog društva mogu, pored slučaja nezakonitog cilja i raspolaganja imovinom akcionarskog društva kao vlastitom na način kao da akcionarsko društvo kao pravno lice ne postoji, prema trećim licima lično odgovarati za obaveze društva ako ga zloupotrijebe za prevarne ciljeve.²⁵ Ekonomski uzroci nastanka instituta zloupotrebe pravne ličnosti sastoje se u ekonomskoj koristi koju imaju akcionari, koji su zloupotrebom akcionarskog društva kao pravnog lica, a oštećujući povjerioce društva, pribavili ekonomsku korist i to za sebe, ili za neko drugo lice i na taj način uvećali svoju, ili imovinu nekog drugog lica.²⁶

Sudska praksa je podijeljena moraju li za postojanje zloupotrebe akcionarskog društva biti kumulativno ispunjeni i objektivni uslov i subjektivni uslov ili tek samo prvi od njih. Vrhovni sud Republike Srpske je u presudi broj 80 O P 099848 23 Rev od 25.06.2024. godine naveo da bi došlo do zloupotrebe nije dovoljno da je ispunjen samo objektivni uslov tj. postupanje sa imovinom akcionarskog društva koje je suprotno propisima. Također mora biti ispunjen subjektivni uslov. Dakle, bitna je namjera akcionara da u svoju korist ili u korist drugog lica, nedopuštenom radnjom umanju imovinu akcionarskog društva. Ako nadležni sud utvrdi da je akcionar zloporabio privredno društvo, on sam ili solidarno sa drugim članovima tog društva odgovara za obaveze društva svojom imovinom.²⁷

Međutim, isti je sud u presudi broj 60 O Ps 024805 19 Rev od 02.10.2019. godine naveo da: „*uslovi za odgovornost članova društva ili akcionara postavljeni su alternativno, a ne kumulativno kako to nalazi drugostepeni sud, što znači da je dovoljno da akcionar ili član društva učini jednu od navedenih radnji, koje su same po sebi nezakonite, da bi lično odgovarali za obaveze društva prema trećim licima. Pri tome, za odgovornost akcionara ili članova privrednog društva zbog nezakonitog raspolaganja imovinom tog društva, nije neophodno da postoji cilj, odnosno namjera da se izigraju povjerioci društva.*“.²⁸

²³ Carić, S. (1998). Akcionarsko društvo. Pravo - teorija i praksa, 15(2), 20.

²⁴ Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 60 O Ps 030404 23 Rev od 15.02.2024. godine

²⁵ Načini i modaliteti zloupotrebe ili prevarnih radnji kojima vlasnici ili članovi uprave oštećuju povjerioce raspoložujući imovinom preduzeća u svoju ličnu korist, u korist srodnika ili trećih lica, su različiti: mješanje lične imovine sa imovinom preduzeća, plaćanja novcem preduzeća za lične potrebe (npr. za kupovinu kuće, automobila), otuđenje imovine u korist srodnika ili trećih lica ili u svoju ličnu korist raspolaganjem imovinom preduzeća na druge načine u cilju izigravanja povjerilaca, pa čak i smanjenjem imovine u svoju korist ili u korist drugog lica u situaciji kada znaju da neće biti u stanju da izmire povjerioce iz preostale imovine (presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 80 O P 098942 20 Rev od 27.01.2022. godine).

²⁶ Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 80 O P 098942 20 Rev od 27.01.2022. godine

²⁷ Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 80 O P 099848 23 Rev od 25.06.2024. godine

²⁸ Tužitelji su podnijeli tužbu radi naknade štete, tvrdeći da je tužena zloupotrijebila privredno

4. ORGANI AKCIONARSKIH DRUŠTAVA

Akcionarsko društvo sastoji se od organa koji, za razliku od njega, nemaju pravni subjektivitet. Njihove su nadležnosti detaljno zakonom regulirane s obzirom da je riječ o vrsti privrednog društva koja uvelike doprinosi razvitku nacionalne ekonomije. Struktura organa akcionarskog društva zavisi od pravnog uređenja u pojedinoj državi i koji je tip modela upravljanja ona usvojila. Prevladavaju jednodomni ili monoistički te dvodomni odnosno dualistički model upravljanja. Jednodomni model upravljanja prevalentan je u anglosaksonskim zemljama, a dvodomni u onima u kojima je prisutna snažna recepcija nemačkog prava poput Slovenije i Hrvatske.²⁹

U jednodomnom sistemu postoji samo jedan organ, upravni odbor ili direktor, koga bira skupština akcionara.³⁰ S druge strane, u dvodomnom sistemu, skupština akcionarskog društva bira nadzorni organ, koji zatim bira upravu zaduženu za tekuće vođenje poslova društva.³¹ Kako ne bi došlo do zloupotrebe položaja, u oba modela važi da članovi organa upravljanja nemaju pravo da sami sebi određuju naknadu za rad pa u dvodomnom sistemu visinu naknada članova uprave određuje nadzorni organ dok u jednodomnom sistemu naknade za rad izvršnih funkcionera određuje upravni odbor.³²

5. OPĆENITO O SKUPŠTINI AKCIONARA

Skupština akcionarskog društva većinski se smatra najvažnijim organom akcionarskog društva iz različitih razloga. Najviši je organ društva³³ jer je sastavljena od njegovih vlasnika.³⁴ Poseban značaj skupštine proizlazi iz toga što svi drugi organi akcionarskog

društvo JP „G.t.“ B.1 čiji je bila osnivač, te da je nezakonito raspolagala njegovom imovinom, čime ih je onemogućila u naplati svojih potraživanja. Prvostepeni sud je utvrdio da su tužitelji imali poslovne odnose s JP G.t. B.1 na osnovu zaključenih ugovora (o isporuci lož-ulja i o izgradnji objekta), te da su njihova potraživanja potvrđena pravosnažnim presudama. Budući da društvo nije izvršilo obaveze, 17.6.2014. otvoren je stečaj zbog nelikvidnosti, a imovina preduzeća je prodana za 22.500 KM i potrošena na troškove postupka, pa tužitelji nisu mogli biti namireni. Tužena je prethodno prenijela JP G.t. pravo korištenja zemljišta i opreme, ali je naknadno putem aneksa ugovora odustala od prenosa vlasništva, čime su iz zemljišnih knjiga izbrisana prava JP G.t. Umjesto toga, objekte i infrastrukturu za gradsko grijanje ustupila je drugim pravnim licima, čime je onemogućena naplata tužitelja. Prvostepeni sud je zaključio da je tužena time zloupotrijebila društvo, te joj naložio da naknadi štetu. Drugostepeni sud, iako prihvata činjenična utvrđenja, smatra da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, te je presudu preinačio i odbio tužbeni zahtjev.

²⁹ Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 190.

³⁰ Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 226.

³¹ Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 227.

³² Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 227.

³³ Novaković, S. (2001). Vrste skupština akcionarskog društva. *Pravo – teorija i praksa*, 18(2), 30.

³⁴ Za skupštinu akcionarskog društva, neovisno o kojoj je vrsti akcionarskog društva riječ, zakonski je najprije navedeno da ju čine akcionari (čl. 1. st. 1. ZPD RS 17/23; čl. 328. st. 1. ZPD RS 19/25; čl. 274. st. 1. ZTD). Pri tome, čl. 274. st. 1. ZTD sadrži blanketnu normu prema kojoj ako zakonom nije drukčije određeno, akcionari u stvarima društva svoja prava ostvaruju na glavnoj skupštini, sudjelujući u njezinu radu osobno ili putem punomoćnika u mjestu gdje se održava.

društva bivaju izabrani ili od nje same ili od organa koje je ona izabrala.³⁵ Promotrivši s aspekta obima zakonskih ovlaštenja, također zasigurno predstavlja najznačajniji organ akcionarskog društva.

Iako skupština akcionarskog društva predstavlja njegov najvažniji organ, od ostalih organa akcionarskog društva najprije se razlikuje po tome što nije stručan organ odnosno da bi pojedino fizičko lice postalo njegovim članom ne mora nužno posjedovati određena znanja i vještine te određenu stručnu spremu. U praksi najčešće akcionarskim društvom upravljaju lica koja svoju funkciju obavljaju kao osnovnu i profesionalnu aktivnost.³⁶ U skladu s tim, direktor i upravni odbor stručni su organi akcionarskog društva. Fizička lica moraju imati određena znanja i vještine te određene kvalifikacije da bi mogla izvršavati funkcije unutar tih organa. Primjerice, Vrhovni sud Federacije BiH je istaknuo da: „*iako direktor predsjedava upravom dioničkog društva, rukovodi poslovanjem, zastupa i predstavlja dioničko društvo i odgovoran je za zakonitost poslovanja, za procesnu radnju izjavljivanja revizije, mora imati položen pravosudni ispit ako on u ime pravnog lica izjavljuje reviziju.*“³⁷ Time je došlo do razdvajanja vlasničke funkcije, koju vrše akcionari, i upravljačke.

Postoji šest kategorija nadležnosti skupštine akcionara³⁸:

1. Normativna nadležnost – Skupština donosi osnivački akt društva, mijenja ga, usvaja statut, poslovnik o svom radu i druge akte u okviru svoje nadležnosti;
2. Imovinska nadležnost – Odlučuje o raspodjeli i korištenju dobiti, pokriću gubitaka, finansijskim izvještajima, usvaja izvještaje upravnog odbora i revizora, donosi odluke o dividendi, izdvajanjima za fondove i raspolaganju imovinom velike vrijednosti;
3. Izborna nadležnost – Skupština bira i razrješava članove upravnog i nadzornog odbora, revizora i likvidatora, određuje im nagrade i naknade, donosi odluke o poslovima sa sukobom interesa, odobrava prekoračenja ovlaštenja zastupnika druš-

³⁵ Novaković, S. (2001). Vrste skupština akcionarskog društva. *Pravo – teorija i praksa*, 18(2), 30.

³⁶ Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 188.

³⁷ U obrazloženju rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH broj 39 0 P 057187 22 Rev od 14.06.2022. godine navedeno je, između ostalog; *Reviziju je podnio za tuženog direktor A. K., koji je dipl. pravnik, pa je revizijski sud istog pozvao da dostavi uvjerenje o položenom pravosudnom ispitu. Naime, članom 301. b) Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu ZPP-a) propisano je da stranka može podnijeti reviziju putem punomoćnika koji je advokat, a da: „Izuzetno od stava 1. ovog člana, stranka može sama podnijeti reviziju ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za nju može reviziju podnijeti kao punomoćnik osoba koja je prema odredbama ovog ili kojeg drugog zakona ovlaštena zastupati je u tom svojstvu iako nije advokat, ako ima položen pravosudni ispit.“ Kako zakonski zastupnik tuženog nije dostavio dokaz da je ispunjavao uvjete propisane naprijed navedenom odredbom tj. uvjerenje o položenom pravosudnom ispitu, već je samo dostavio obavijest uvjerenje ima treća osoba, proizilazi da revizija nije dopuštena po zakonu. Naime, iako, po članu 264 Zakona o privrednim društvima, direktor predsjedava upravom dioničkog društva, rukovodi poslovanjem, zastupa i predstavlja dioničko društvo i odgovoran je za zakonitost poslovanja, naprijed navedenom odredbom je jasno propisano da za procesnu radnju izjavljivanja revizije, direktor pravnog lica mora imati položen pravosudni ispit ako on u ime pravnog lica izjavljuje reviziju.“*

³⁸ Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 235.

tva te pokreće sporove protiv članova uprave;

4. Statusna nadležnost – Obuhvata donošenje odluka o statusnim promjenama društva (spajanje, pripajanje, podjela), promjeni pravne forme i prestanku društva;
5. Nadležnost u vezi sa kapitalom – Skupština donosi odluke o povećanju i smanjenju osnovnog kapitala, izdavanju novih akcija, obveznica i drugih hartija od vrijednosti;
6. Nadležnost u odnosima akcionara i društva – Odlučuje o promjeni prava ili oslobođanju obaveza akcionara, isključenju akcionara te pokretanju sporova društva protiv akcionara.

Poslovnik o radu skupštine akt je koji regulira njen rad, dok osnivački akt ili statut određuju da njome predsjedava predsjednik izabran za svaku sjednicu ili određeni period.³⁹

Lista akcionara utvrđena na dan sazivanja skupštine ključna je za punovažnost sjednice skupštine akcionara, jer precizno definira tko ima pravo glasa (čl. 277. st. 1. ZPD RS 17/23). Iako je pravo glasa temeljno pravo akcionara, u praksi se ipak pokazalo, da veliki broj akcionara ne prisustvuje sjednicama i ne vrši svoje pravo glasa.⁴⁰ Glasanjem se doprinosi dobrom korporativnom upravljanju od koga svi akcionari imaju koristi, ali troškove snose samo oni akcionari koji učestvuju u aktivnostima korporativnog upravljanja.⁴¹ Mnogi akcionari se iz tog razloga odlučuju da ne učestvuju na sjednici i donošenje odluka⁴² prepuštaju drugim akcionarima (tzv. fenomen slijepog putnika (eng. *free rider*)).

Sjednice se održavaju u sjedištu društva, osim ako osnivački akt ne predvidi drugačije. Ipak, organ koji saziva sjednicu (odbor direktora ili nadzorni odbor, u zavisnosti od toga da li je upravljanje društvom jednodomno ili dvodomno) ima pravo da odluči da se sjednica skupštine održi i u nekom drugom mjestu i to sa razlogom, odnosno radi lakšeg organiziranja sjednice.⁴³ Zakon ne predviđa nikakve sankcije samo zbog promjene mjesta održavanja sjednice, ali ukoliko je akcionarima novo mjesto na kojem je zakazana skupština nepristupačno, odnosno predaleko, te im je na taj način onemogućeno da prisustvuju sjednici skupštine – dolazi do teških povreda prava akcionara.⁴⁴ Naime, osnovno pravo akcionara jeste pravo na učešće u radu skupštine koje mu se ne može uskratiti i oduzeti. Odluke donijete na sjednici skupštine koja nije propisno sazvana ipak će biti punovažne ukoliko su svi akcionari prisustvovali sjednici skupštine i ako niko nije prigovorio donošenju odluke.⁴⁵

³⁹ Marković-Bajalović, D. (2013). Pravo privrednih društava. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 202.

⁴⁰ Višekruna, A. D. (2015). Prevazilaženje prostornih prepreka u kompanijskom pravu: primer skupštine akcionarskog društva. Društvo i prostor. 503.

⁴¹ Višekruna, A. D. (2015). Prevazilaženje prostornih prepreka u kompanijskom pravu: primer skupštine akcionarskog društva. Društvo i prostor. 503.

⁴² Višekruna, A. D. (2015). Prevazilaženje prostornih prepreka u kompanijskom pravu: primer skupštine akcionarskog društva. Društvo i prostor. 503.

⁴³ Maričić, G. (2018). Convening the session of the shareholders' meeting. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 57(78), 311.

⁴⁴ Maričić, G. (2018). Convening the session of the shareholders' meeting. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 57(78), 316.

⁴⁵ Maričić, G. (2018). Convening the session of the shareholders' meeting. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 57(78), 316.

7. VRSTE SKUPŠTINA AKCIONARA

Zakon o privrednim društvima RS prepoznaje tri vrste skupština akcionara⁴⁶: osnivačku skupštinu otvorenog akcionarskog društva, godišnju skupštinu i vanrednu skupštinu.

Osnivačka skupština otvorenog akcionarskog društva nije tip skupštine *stricto sensu*, već je posebni oblik konstitutivne skupštine akcionarskog društva i jedan od inicijalnih akata prilikom konstituisanja i osnivanja samog privrednog društva.⁴⁷ Dakle, uspešno održana i okončana osnivačka skupština predstavlja *condicio sine qua non* pri osnivanju otvorenog akcionarskog društva. Uspešno „okončanje“ osnivačke skupštine društva podrazumeva, da je skupština održana u zakonskom roku i da su donete sve neophodne odluke za početak rada i poslovanja privrednog društva.⁴⁸ Sazivaju je osnivači akcionarskog društva koji su dužni to preduzeti u slučaju uspele emisije u roku od 60 dana od dana isteka roka za upis akcija utvrđenog u javnoj ponudi i prospektu (čl. 193. st. 1. ZPD RS 17/23).⁴⁹ Ako osnivači akcionarskog društva ne sazovu osnivačku skupštinu u zakonskom roku, odnosno ako osnivačka skupština nije održana u skladu s zakonom ili nije donijela propisane odluke, smatra se da osnivanje društva nije uspjelo, kada osnivači odgovaraju solidarno upisnicima akcija za vraćanje uplaćenih iznosa (čl. 193. st. 1. ZPD RS 17/23). Njezin ogroman značaj vidljiv je iz toga i da je njezin tok zakonski regulisan. Osnivačka skupština akcionarskog društva bira predsjednika, notara kao zapisničara i dva brojača glasova, nakon čega se čitaju izvještaji o osnivanju i izvještaji o procjeni (čl. 193. st. 1. ZPD RS 17/23). ZPD RS 17/23 detaljnije je regulisao i djelokrug odnosno nadležnost osnivačke skupštine akcionarskog društva.

Osnivačka skupština akcionarskog društva (čl. 197. st. 1. ZPD RS 17/23) utvrđuje da li su propisno upisane i uplaćene akcije, odnosno da li su uneseni nenovčani ulogi, u skladu sa zakonom i osnivačkim aktom, bira prvog direktora društva, odnosno članove prvog upravnog odbora, ako to osnivači nisu izvršili u osnivačkom aktu, odlučuje o posebnim

⁴⁶ Također, ZTD je uveo hibridnu i virtualnu glavnu skupštinu kao posebne podvrste glavne skupštine. Hibridna glavna skupština je ona kod koje akcionari osobno ili putem punomoćnika sudjeluju u radu glavne skupštine i svoja prava na glavnoj skupštini ostvaruju elektroničkom komunikacijom i kada ne sudjeluju na njoj u mjestu gdje se održava (čl. 274. st. 3. ZTD). S druge strane, virtualna glavna skupština je ona koja se održava isključivo elektroničkom komunikacijom te na kojoj dioničari osobno ili putem punomoćnika mogu isključivo elektroničkom komunikacijom sudjelovati u radu glavne skupštine i na njoj ostvarivati svoja prava (čl. 274. st. 4. ZTD). Uprava odnosno upravni odbor su oni koji donose odluku hoće li se glavna skupština održavati na jednom od prethodna dva navedena načina.

⁴⁷ Grujić, A., Uzelac, O. (2010). Nadležnost/delokrug skupštine akcionarskog društva. *Pravo - teorija i praksa*, 27(7-8), 146.

⁴⁸ Grujić, A., Uzelac, O. (2010). Nadležnost/delokrug skupštine akcionarskog društva. *Pravo - teorija i praksa*, 27(7-8), 146-147.

⁴⁹ ZTD je relativno blaži spram ZPD RS 17/23 glede sazivanja osnivačke skupštine. Naime, sud može na zahtev osnivača iz opravdanih razloga za mjesec dana produžiti rok za održavanje glavne skupštine (čl. 203. st. 3. ZTD). ZTD i ZPD RS 17/23 određuju da osnivači moraju pozvati upisnike akcija da preuzmu svoje uplate u roku od petnaest dana nakon isteka krajnjeg roka za održavanje osnivačke skupštine. Tijek osnivačke skupštine regulisan je u oba zakona. Prema ZTD-u, nakon otvaranja sjednice, skupština izabire predsjednika i dva brojača glasova te se čitaju izvješće o osnivanju i izvješće o reviziji (čl. 206. st. 1.). ZPD RS 17/23 nadodao je da se pored predsjednika te dva brojača glasova bira još i notar kao zapisničar (čl. 196. st. 1.).

pravima koja pripadaju osnivačima i odobrava posebne pogodnosti osnivačima ili drugim licima, donosi odluku o prihvatanju procjene vrijednosti nenovčanih uloga (ulozi u stvarima i pravima), odlučuje o odobravanju ugovora koji su osnivači zaključili prije registracije društva, a koji su u vezi s osnivanjem društva i utvrđuje iznos troškova osnivanja društva.⁵⁰

Potom, godišnja skupština akcionarskog društva, kao što sam naziv implicira, saziva se i održava jednom godišnje, najkasnije u roku od šest mjeseci nakon završetka poslovne godine.⁵¹ U pravilu ju saziva direktor akcionarskog društva. Pisani poziv za sjednicu skupštine akcionara upućuje se svakom akcionaru najkasnije trideset dana i najranije šezdeset dana prije dana održavanja sjednice skupštine, a pisani poziv svakom akcionaru za vanrednu skupštinu upućuje se najkasnije petnaest dana i najranije trideset dana prije dana sjednice skupštine (čl. 272. st. 1. ZPD RS 17/23). Poziv se dostavlja svakom akcionaru koji ima pravo glasa na skupštini poštom ili elektronskom poštom, ako je akcionar dao pismenu saglasnost za obavještenje elektronskom poštom (čl. 272. st. 4. ZPD RS 17/23).

Unatoč tomu što je ZPD RS 17/23 izričito naveo samo prethodna dva načina dostavljanja poziva za sjednicu skupštine akcionara, Vrhovni sud Federacije BiH je u presudi broj 65 o P 253405 20 Rev od 14.07.2020. godine naveo da ako je poziv za skupštinu akcionarskog društva sa dnevnim redom objavljen u dnevnim novinama, smatra se da su dioničari uredno obaviješteni o sazivanju skupštine. Iznimno, ako se godišnja skupština akcionarskog društva ne održi u zakonskom roku, nadležni sud u vanparničnom postupku⁵² može naložiti njeno održavanje na zahtjev akcionara, direktora odnosno člana upravnog odbora društva. Da bi akcionar smeo podneti zahtev nadležnom sudu mora kumulativno ispunjavati dva uslova: da ima pravo da prisustvuje i da glasa na godišnjoj skupštini. Sud ima ovlašćenje da imenuje privremenog zastupnika sa ovlašćenjem da sazove i predsjedava sjednici skupštine i utvrdi mjesto i datum održavanja, kao i dnevni red sjednice u skladu s zakonom (čl. 269. st. 1. ZPD RS 17/23). Zatim, održava se na dan i u vrijeme utvrđeno osnivačkim aktom, odnosno odlukom upravnog odbora u skladu sa zakonom i osnivačkim aktom (čl. 267. st. 2. ZPD RS 17/23). Godišnja skupština akcionara obično se održava u sjedištu akcionarskog društva, osim ako u pozivu za sjednicu ili osnivačkim aktom akcionarskog društva nije drugačije određeno.

Vanredna skupština akcionarskog društva posljednja je vrsta skupštine koja se obvezno saziva u određenim slučajevima predviđenima zakonom. U skladu s time, ona se saziva⁵³ (čl. 268. st. 1. ZPD RS 17/23):

⁵⁰ S druge strane, osnivačka skupština akcionarskog društva prema ZTD-u (čl. 207. st. 1.) utvrđuje jesu li upisane, odnosno preuzete i raspoređene sve dionice, jesu li uneseni svi ulogi koji su se morali unijeti do održavanja osnivačke skupštine te hoće li s onim što je uneseno društvo moći slobodno raspolagati nakon što ga se upiše u sudski registar, utvrđuje iznos troškova osnivanja koji idu na teret društva te izabire one organe društva koje po zakonu i statutu bira glavna skupština.

⁵¹ Prema zakonodavstvu Republike Srbije ona se mora održati najkasnije u roku od šest meseci od završetka poslovne godine (čl. 364. st. 1. ZPD 19/25).

S druge strane, u hrvatskom zakonodavstvu redovna sednica skupštine mora se održati najkasnije u roku od osam meseci od završetka poslovne godine.

⁵² Sud u vanparničnom postupku dužan je da donese rješenje u roku od 48 časova od prijema zahtjeva.

⁵³ S druge strane, u srpskom zakonodavstvu, prema Zakonu o privrednim društvima RS 19/25, vanrednu sednicu saziva odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno (čl. 372. st. 1. ZPD RS 19/25):

- a) na zahtjev 1/3 članova upravnog odbora ili bilo kog drugog lica koje je ovlašteno osnivačkim aktom da sazove vanrednu skupštinu,
- b) na zahtjev likvidatora društva, ako je društvo u likvidaciji i
- v) po pisanom zahtjevu akcionara sa najmanje 10 % akcija sa pravom glasa o pitanju predloženom za vanrednu skupštinu.

Nadalje, ona se mora obvezno održati ako prilikom izrade finansijskih izvještaja ili u drugim slučajevima utvrdi da akcionarsko društvo posluje sa gubitkom. Zanimljivo je da u Zakonu o privrednim društvima Republike Srpske nije određeno kolika mora biti visina tog gubitka. Ona se kod zatvorenog akcionarskog društva održava i bez sazivanja i objavljivanja dnevnog reda u skladu sa zakonom ako joj prisustvuju svi akcionari sa pravom glasa i ako se nijedan akcionar tome ne protivi, ako osnivačkim aktom i statutom nije drugačije određeno (čl. 270. st. 1. ZPD RS 17/23).

8. ZAKLJUČAK

Pravna definicija akcionarskog društva koju je iznio Zakon o privrednim društvima Republike Srpske iskazala se najpreciznijom u odnosu na one koje su postavili Zakon o trgovačkim društvima Republike Hrvatske i Zakon o privrednim društvima Republike Srbije unatoč tomu što njome nije određeno vremensko trajanje društva i granica odgovornosti akcionara. Iako je akcionarsko društvo detaljno razrađeno Zakonom o privrednim društvima, Republike Srpske, postoji niz nerazjašnjenih pitanja koja propisi nisu uredili pa su sudovi najviše instance u Bosni i Hercegovini svojim radom i pravnim tumačenjima pokušali popuniti određene pravne praznine. Primjerice, unatoč jasno definiranim nadležnostima sudova koji mogu suditi u privrednim predmetima prema Zakonu o sudovima Republike Srpske, u jurisprudenciji se i dalje javljaju situacije negativnih i pozitivnih sukoba nadležnosti. Također, nije ujedinjena u pogledu koji uvjeti moraju biti ispunjeni da bi došlo do primjene instituta proboja pravne ličnosti. Međutim, zauzela je čvrst stav što može biti ulog na temelju kojeg se povećava osnovni kapital. Nadležnosti skupštine akcionara i pojedinih vrsta skupština akcionara detaljno su razrađene u pravnoj teoriji. Ipak, u ekonomskoj praksi dolazi do niza poteškoća koje otežavaju ili čak onemogućavaju njihovo vršenje poput pasivnosti akcionara i izostajanja sa sjednica te sraz u pravilnoj komunikaciji između akcionara i drugih članova organa uprave prilikom, primjerice, pozivanja na sjednice i donošenja odluka. Unatoč određenoj pravnoj

1) na osnovu svoje odluke;

2) po zahtevu akcionara koji imaju najmanje 5% osnovnog kapitala društva, odnosno akcionara koji imaju najmanje 5% akcija u okviru klase koja ima pravo glasa po tačkama dnevnog reda koji se predlaže, osim ako je statutom predviđeno niže učešće u osnovnom kapitalu društva, odnosno manji broj akcija u okviru klase koja ima pravo glasa po tačkama dnevnog reda koji se predlaže. Takođe, u slučaju društva koje nije javno akcionarsko društvo, vanredna sednica može se održati i bez sazivanja, pozivanja akcionara i dostavljanja materijala u skladu sa čl. 373. do 374. ovog zakona ako joj prisustvuju svi akcionari sa pravom glasa po svim tačkama dnevnog reda i ako se nijedan akcionar tome ne protivi, osim ako je statutom ili poslovnikom skupštine drugačije određeno (čl. 375. st. 1. ZPD RS 19/25). U hrvatskom građansko-pravnom sistemu, vanredna skupština društva saziva se kada to zahtijevaju interesi društva i kada njeno sazivanje u pisanome obliku uz navođenje svrhe zatraže članovi društva koji su preuzeli poslovne udjele nominalni iznosi kojih zajedno čine najmanje desetinu temeljnog društva kapitala društva (čl. 442. st. 2-3. ZTD). U oba prethodna zakonodavstva vanredna skupština obavezno se održava kada se utvrdi da u društvu postoji gubitak u visini polovine iznosa temeljnog kapitala.

nesigurnosti, sudska praksa sudova najviše instance predstavlja vrijedan izvor pravnog tumačenja akcionarskih društava.

9. LITERATURA

Monografije, članci

- Carić, S. (1998). Akcionarsko društvo. *Pravo - teorija i praksa*, 15(2), 20-39.
- Grujić, A., Uzelac, O. (2010). Nadležnost/delokrug skupštine akcionarskog društva. *Pravo - teorija i praksa*, 27(7-8), 144-154.
- Maričić, G. (2018). Convening the session of the shareholders' meeting. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 57(78), 309-321.
- Marković-Bajalović, D. (2013). *Pravo privrednih društava*. Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON
- Novaković, S. (2001). Vrste skupština akcionarskog društva. *Pravo – teorija i praksa*, 18(2), 19-29.
- Timotijević, A. (2007). Postupak osnivanja akcionarskog društva u našem i uporednom pravu. *Pravo – teorija i praksa*, 9(11-12), 49-60.
- Višekruna, A. D. (2015). Prevazilaženje prostornih prepreka u kompanijskom pravu: primer skupštine akcionarskog društva. *Društvo i prostor*, 499-512.

Propisi

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 44/15
- Zakon o privrednim društvima, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019, 109/2021, 19/2025
- Zakon o privrednim društvima, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 127/2008, 58/2009, 100/2011, 67/2013, 100/2017, 82/2019, 17/2023
- Zakon o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 37/2012, 14/2014 - odluka Ustavnog Suda, 44/2015, 39/2016 - odluka Ustavnog Suda, 100/2017
- Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, 136/24

Sudska praksa

- Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, 17 o Ps 088939 20 Rev od 14.10.2020. godine
- Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, 39 o P 060375 22 Rev od 24.01.2023. godine
- Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, 51 o Ps 022257 13 od 26.12.2013. godine
- Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, 65 o P 253405 20 Rev od 14.07.2020. godine
- Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 60 o Ps 030404 23 Rev od 15.02.2024. godine
- Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 71 o P 338875 24 Rev od 12.02.2025. godine
- Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 72 o P 041812 18 Rev od 05.07.2018. godine
- Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 80 o P 098942 20 Rev od 27.01.2022. godine
- Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 80 o P 099848 23 Rev od 25.06.2024. godine
- Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 60 o Ps 024805 19 Rev od 02.10.2019. godine
- Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH, 39 o P 057187 22 Rev od 14.06.2022. godine
- Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH, GŽ-131/04 od 23.11.2004. godine
- Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske, 57 o Ps 125711 18 R od 20.07.2018. godine
- Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske, 71 o P 196255 18 R od 22.03.2018. godine
- Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske, 71 O V 363696 22 R od 14.09.2022. godine

Civil-Law Framework and Judicial Practice of Joint-Stock Companies – The Importance of the Shareholders’ General Meeting

Abstract: The paper examines the legal position of joint-stock companies in the Republic of Srpska, focusing on the shareholders’ assembly as the central governing body. It provides a detailed analysis of the case law of the highest courts in Bosnia and Herzegovina, which has proven to be a valuable source of interpretation for various corporate law issues, such as piercing the corporate veil, shareholder notification procedures, and share capital increases. By synthesizing legislative norms and judicial reasoning, the paper presents a clear overview of how joint-stock companies operate within the legal framework.

Keywords: joint-stock company, shareholders’ assembly, jurisprudence

